

Virgeomâhâš digituárjon

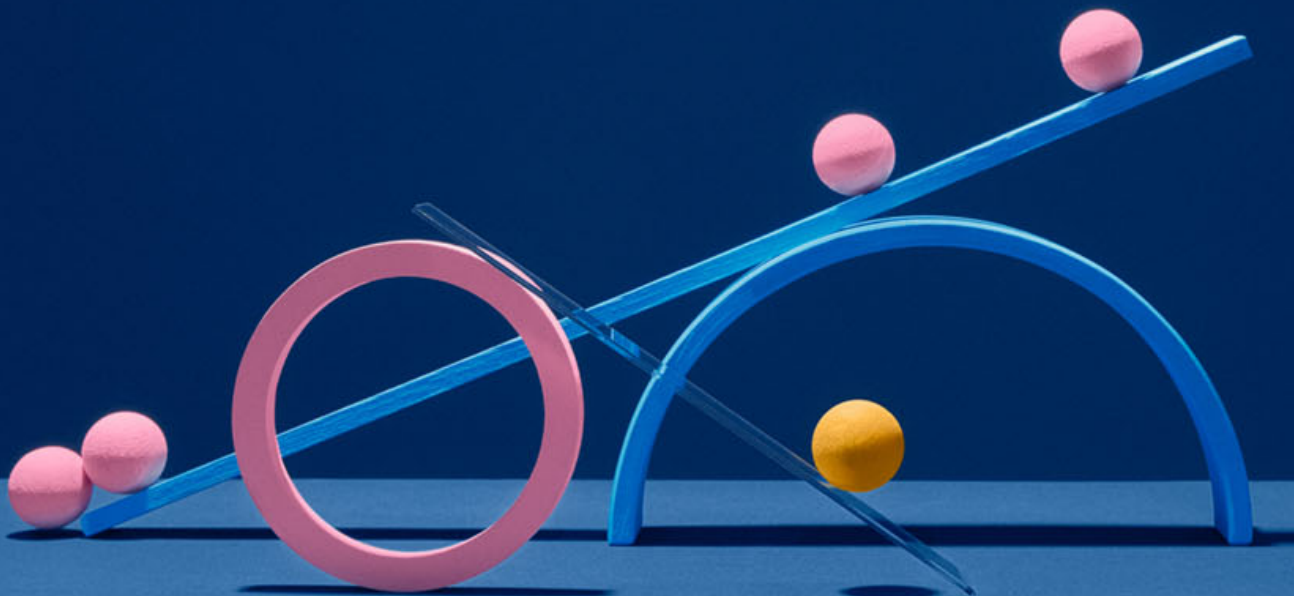
Taat material lii uáivildum virgeomâháid adai
ovdâmerkkân kieldâi, pyereestvaijeemkuávlui, virgáduvâi
já Suomâ-čuággái pargeid. Material puáhtá tárkkilistid
organisaatiokuáhtásij ravvuiguin.

Siskáldâs

Mii lii digitoorjâ?	5
Mondiet digitoorjâ adelvoo?	6
Digitoorjâ ášástâllâmtilálâšvuodâst	7
Puoh virgeomâhááh kalgeh faallâđ digitorjuu ášástâllâm várás	8
Ášástâllâmtilálâšvuodâst adelum digitorjuu palvâlemuálih	9
Almolâš digitoorjâ	10
Äššigâs stivrejuvvoo táárbu mield ovdâskulij	10
Tábáhtumeovdâmeerhah	13
Tábáhtumeovdâmerkkâ 1: Virgeomâháá ucâmuš tevdim äššigâs- tiätumašináin ohtsii palvâlemčuággást	14
Tábáhtumeovdâmerkkâ 2: Tiervâsvuotâpuátusij keččâm viermi- palvâlusâst	15
Tábáhtumeovdâmerkkâ 3: Hástu tubdâttâtmist	16
Tábáhtumeovdâmerkkâ 4: Virusiäpádâs	17
Tábáhtumeovdâmerkkâ 5: Tekstâviestâfillim	18
Tábáhtumeovdâmerkkâ 6: Ucâmuš tevdimist išedem	19
Tábáhtumeovdâmerkkâ 7: Lappum miärádâs	20
Tábáhtumeovdâmerkkâ 8: Moobilpiergâs kevttim	21

Mii lii digitoorjâ?

Digitoorjâ lii šleđgâhámásii ášástállâm já piergâsij kevttim toorjâ, mon ulmen lii išediđ já tuárjuđ äššigâs jiečânávt kevttiđ piergâsijd já palvâlusâid já ášástállâđ šleđgâhámásávt. Digitoorjâ ij uáivild piergâsij tivodem ige aašij tipšom äššigâs peeleešt.

Mondiet digitoorjâ adeluvvoo?

Digimättim lii Suomâst ollâ tääsist. Digitäáiduh láá onnáá peeivi kuávdáš uási ášástâlmist já toh paldâlistojeh-uv aalmuglâštáidoid. Stuárráamus uási ulmuin haalijd já pasta oppâđ digitäáiduid, kohân peri motivistem já uápistem láá tipšum pyereest.

Háástuh digitallij palvâlusâi já piergâsij kevttimist pyehtih lohtâsid sehe digimättimân mut meid ovdâmerkkân nuáđásittee eellimtilán tâi kielâtááidun. Digitorjuu tárbu kuáská puoh ahejuávhoi, mut ton siskáldâs já häämi mulsâšudeh jieškote-uv kevtteejuávhu miel.

” *Stuárráamus uási ulmuin haalijd já pasta oppâđ digitäáiduid, kohân peri motivistem já uápistem láá tipšum pyereest.*

Digitoorjâ ášástâllâmtilálâšvuodâst

Virgeomâháin lii haldâttâhlaavâ já digipalvâluslaavâ miäldásâš kenigâs-vuotâ ravviđ jieijâs digitallij palvâlusâi kevttimist. Digitorjuu ulmen lii, et puátteevuodâst jieškote-uv kevtteejuávhu äššigâsah puávtáččii tipšod ášástâllâm jiečânávt já torvolávt jieijâs eellimtile miäldásávt.

Ääšimiäldásii digiuápistem ulmen meid kepidiđ äššigâs ášástâllâm táár-bu, ko äššigâs uáppá tipšod ašjidis nuuvt kuhâs jiečânávt ko máhđulâš.

Ášástâllâmtilálâšvuodâst adelum digitoorjâ lii uáivildum puohháid, kiäh tarbâšeh já halijdeh iše virgeomâháin ášástâlmân lohtâseijee digiaašijn. Ravvim táárbu já vijđoduv kalga árvuštállâđ tábáhtumekuáhtásávt.

lähtun digitorjuu finniimân lii, et äššigâsâst lii sehe tuárvi šiev mättim já taarbâšliih jieijâs tâi juohhum piergâseh digitallii ášástâllâm várás. Digituárjoo iššeed šleđgâhámásij palvâlusâi já piergâsij kevttimist, vâi äššigâs puáhtá mañeláá ášástâllâđ jiečânávt.

PUOH VIRGEOMÂHÁÁH KALGEH FAALLÂĐ DIGITORJUU ÁŠÁSTÂLLÂM VÁRÁS

Digituárjooh láá ulmuuh, kiäh tuárjuh äššigâsâid digitallij palvâlusâi kevttimist jo-uv eres ravvim ooleest tâi digitorjui vuájumáin. Digituárjoo movtjidit äššigâs porgâđ stivrimtilálâšvuodâi ääigi aašijd jieš. Jis äššigâsâst ij lah tuodâlâš máhđulâšvuotâ tipšod ašjidis digitallávt, te suu kalga stivriđ ovdâskulij mudágub palvâlemuálán.

Puoh virgeomâhááh kalgeh mättiđ stivriđ äššigâs virgeomâháá jieijâs palvâlussâid lohtâseijee digitoorjâaašijn já táárbu miel stivriđ äššigâs toimâvâldálii virgeomâhâžân. Jis virgeomâháá toimâčuággâst lii kiävtust äššigâsâi kiävtun uáivildum piergâs, te meid ton kevttimist kalga mättiđ uápistiđ.

Uási virgeomâháin láá jieijâs kuorâttâllâm já virgeomâhái koskâsij sopâmušâi vuáđuld sáttám vijđediđ adelum digitorjuu kuoskâđ meid eres virgeomâhái palvâlusâid ovdâmerkkân taggaar tilálâšvuodâst, mast ášástâlmân lohtâseh maangâi jieškote-uv virgeomâhái palvâlusâi kevttim.

Digitorjuu kalga faallâđ ovdâmerkkân čuávuváin tilálâšvuodâin:

- viermiucâmušâi tevdim
- lahtosij uuccâm já lahtem ucâmušan
- tiäđui uuccâm virgeomâháá viermipalvâlusâst
- äššigâskiävtun uáivildum piergâs kevttim.

ÁŠÁSTÂLLÂMTILÁLÂŠVUODÂST ADELUM DIGITORJUU PALVÂLEMUÁLIH

Digitoorjâ adelvuvoo puoh palvâlemoolijn, main tábáhtuvá meid ášástâllâm. Palvâlemuálih láá ovdâmerkkân puhelin já palvâlemčyegis. Digitorjuu kalga adeliđ taarbâšmettumávt ájättâlhánnáá, vâi ášástâllâm virgeomâháá palvâlusâst luhostuuččij.

Digitorjuu fállee virgeomâháá ovdâsteijee uáppist tuárjumnáál ulmuu ášástâllâđ já tubdâttâttâđ torvolávt jieijâs palvâlusâin. Jis ášástâlmân lohtâs kievrás tubdâttâttâm, te äššigâsâst kalgeh leđe kievrás tubdâttâttâm riäiduh já máhđulâš valduuttâs tipšod ääši.

Puhelimáin adelum digitoorjâ váátá ton lasseen, et äššigâsâst lii piergâs, moin sun piäsá viärmán. Palvâlemčuággâst digitorjuu puáhtá adeliđ jo-uv äššigâs tâi palvâlemčuággâ piergâsáin, tiätusyeje huámášumán vâldimáin aulavisteest tâi palvâlemviistijn. Virgeomâhâš puáhtá faallâđ äššigâsâidis meid sierânâs palvâlemviistijd, main äššigâs puáhtá uápistum vuovviin kevttiđ jiešpalvâlempargosajattuv.

Ton lasseen virgeomâhááh pyehtih faallâđ digitorjuu päikkikoddekuáh-tásávt ovdâmerkkân ohtsijn ášástâllâmčuággáin, káiduspalvâlussân, Suomâ-čuággáin sehe tábáhtuumijn, main virgeomâháá palvâlusäššitobdee lii fáárust.

Almolâš digitoorjâ

Almolâš digitoorjâ lii eidosii äšástâlmist sierânâs digitoorjâ. Uási virgeomâhâin fáálá jieijâs kuorâttâllâm miäldásávt tâi sierânâslahâasâtem vuáđuld meid almolii digitorjuu.

Almolâš digitoorjâ uáivild tilálâšvuodâ, mast ulmen lii ovdedid almolii digimättim tâi kiedâvuššâd taid palvâlusâi tâi piergâsij kevttimân lohtâseijee háástuid, maid puáhtá čuávidi tonttáá, et orniiččij eidosii äšástâllâm uápistem. Almolii digitorjui kulá ovdâmerkkân äššigâs jieijâs piergâs kevttimist uápistem já almolii, puohâi tubdâm digitalii palvâlus kevttim (om. Yle Areena).

Merhâsittee uási almolii digitorjust lii äššigâs uápistem suu jieijâs piergâs kevttimist. Virgeomâhái almolâš digitoorjâ fálloo ovdâmerkkân motomij kieldâi palvâlemčuággâin sehe kirjeráájuin. Uápistem vuádu-
duvá äššigâs tuárjumân ovdâmerkkân kevttimâin iššeen palvâlus tâi piergâsij almolijd raavâmaterialijd.

ÄŠŠIGÂS STIVREJUVVOO TÁÁRBU MIELD OVDÂSKULIJ

Almolii digitorjuu adeleijeeh iä vuolgâsajasávt uáppist vuáđulávt eres virgeomâhái palvâlusâi kevttimist tâi siiguin äšástâlmist, jis virgeomâhái kooská ij lah rahtum sierânâs sopâmuš. Jis sopâmuš ij lah rahtum, te torjuu adeleijee puáhtá tuárjuđ äššigâs tuše almolávt, palvâlusâst kávnajeijee ravvui vievâst. Äšástâllâm siskáldâssáid lohtâseijee koččâmušâin tuárjoo kalga stivrid äššigâs toimâvâldálii

virgeomâháá piällás.

Jis äššigâs ij mäati kevttiđ piergâs ollágin, ige piergâsij kevttim mät-tááttem kuulâ koččâmušâst leijee virgeomâháá palvâlusvaljiittâsân, te äššigâs stivrejuvvoo táárbu miel eres páihálii digiuápisteijei palvâlusâi piällás tâi ovdâmerkkân sunjin heivejeijee kuursân.

Páihálijd tuáimeid puáhtá uuccâđ om. čuávuvái liiŋkâi peht:

- [Digitorjuu adeleijeeh Suomi.fi-palvâlusâst](#)
- [Digitorjuu adeleijeeh Suomi.fi-káártást](#)
- [Seniorsurf.fi uápistemsajekárttá](#)
- [Uáivikaavpugkuávlv palvâluskárttá](#)

Äššigâsâst kalga táárbu miel ráhtiđ huolâalmottâs jieijâs pyereestvai-
jeemkuávlun, jis tun lah huolâst suu pyereestvajemist, tiervâsvuodâst tâi torvolâšvuodâst. Huolâ sáttá tovâttiđ ovdâmerkkân tot, maht puáris olmooš piergee päihist, tâi ohtuu ässee rävisulmuu eellimhaldâšem čuolmah. Huolâalmottâs ráhtoo vuolgâsajasávt ain oovtâstpargoost äššigâssáin.

Tábáhtumeovdâmeerhah

TÁBÁHTUMEOVDÂMERRKÄ 1: VIRGEOMÂHÁÁ UCÂMUŠ TEVDIM ÄŠŠIGÂSTIÄTUMAŠINÁIN OHTSII PALVÂLEMČUÁGGÁST

Viereskielâlâš äššigâš puátá maangâ virgeomâháá ohtsii palvâlemčuággás (Suomâ-čyegis).

Sun haalijd tevidiä tiätu virgeomâháá šledgâhámásii ucâmuš äššigâstiatumašináin. Äššigâstiatumaašin lii ohtsii palvâlemčuággá viistijn, jiečânâš ášástâlmân uáivildum jiešpalvâlemviđoduvâst. Saje lii áávus puohháid já tobbeen ášásteleh iäráseh-uv, kiäh láá jieškote-uv virgeomâháá äššigâsah.

Äššigâsâst láá jieijâš tiäduh vyerkkejum jieijâš puhelimân, mut sun ij addii, et maid tiäduid mon-uv sajan kolgâččij kirjiđ. Meid sánáduv addim lii hástulâš sehe suomâkielân já suu jieijâš kielân.

ČUÁVDUS: Äššigâstiatumaašin kulen iše adeleijee virgeomâhâš išseed puohâid, kiäh puáti ohtsii palvâlemčuággás. Almolâš palvâlsuvveijee išseed äššigâš pyeremus tááidus mielđ kevttimáin čielgâ kielâ já táárbu mielđ ovdâmerkkân kiävtust leijee tulkâpalvâlusâid. Jis koččâmuš lii tuše almosluándusii ravviimist tâi savâstâlmist, te puáhtá kevttiđ išseen meid äššigâš kevttim jurgâlemheiviittâš, jis tot suápá tilálâšvuotân.

Almolâš palvâlsuvveijee išseed šledgâhámásii palvâlus kevttimist tuše almolii tääsist, kevttimáin išseen virgeomâháá viermipalvâlusâin kávnoleijee ravvuid. Jis äššigâš taarbâš ášástâlmân lohtâseijee täärhib ravvim, te virgeomâhâš stivree suu ášástâllâđ koččâmušâst leijee virgeomâháá kuuvl. Almolâš palvâlsuvveijee muštâl, et maht koččâmušâst leijee virgeomâháin lii máhđulâš ášástâllâđ: om. vâldimáin vuárunummeer, jis virgeomâhâš palvâl ton peeivi, tâi puátimáin uđđâsist ohtsii palvâlemčuággás jo-uv väärridmáin ääigi muuneeld tâi vyerdimáin vuárunumeráin.

TÁBÁHTUMEOVDÂMERRKÄ 2: TIERVÂSVUOTÂPUÁTUSIJ KEČČÂM VIERMIPALVÂLUSÂST

Pyereestvaijeemkuávlâ äššigâš aldaaš olmooš lii išedâm pyereestvaijeemkuávlâ äššigâš väridiđ ääigi laboratorion. Olmooš puátá laboratorikolliimân, já vaidâl čáittus vâldim ohtâvuodâst, et ij aabâš ibbeerd, maht puátusijđ puáhtá talle neetist keččâđ.

Sun ij haalijd pivdeđ aldaaš ulmuu išseen, tondiet ko äšši lii persovnlâš. Sun kuittâg tarbâšičij iše viermipalvâlus kevttimân, tondiet ko ääigi väridem-uv luhostui tuše nuuvt, et aldaaš olmooš spuáhuttâlâi tiätumašináin já sun jieš čuázui paaldâst keččâmin.

ČUÁVDUS: Virgeomâhâš stivree äššigâš pyereestvaijeemkuávu jieijâš äššigâšpalvâlusân tiäđustállâđ laboratoripuátusijđ tâi uuccâđ iše toi keččâmân viermipalvâlusâst. Jis äššigâš oro lemin moovtâ oppâđ vijdâsubboohť digitallij palvâlusâi kevttim, te sunjin puáhtá iävtuttid páihálijđ almolii digitorjuu adeleijeid. Jis äššigâš oro lemin taggaar, et sunjin hiäivulumos muulsâiähtu sátáččij leđe peeleeť-ášástállâm, te suu puáhtá stivriđ uuccâđ lase tiäđuid peeleeť-ášástâlmist pyereestvaijeemkuávu jieijâš äššigâšpalvâlusâst.

TÁBÁHTUMEOVDÂMERKKÂ 3: HÁSTU TUBDÂTTÂTMIST

Äššigâš suáittá virgeomâháá äššigâšpalvâlusân, tondiet ko sun taarbâš iše virgeomâháá palvâlus kevttimist.

Äššigâš keččâl peessâđ neeti peht väridiđ ääigi virgeomâháá palvâlusân. Äššigâš lii kuittâg epivises tast, et maht ääigi puávtáččij väridiđ. Forgâ čialgá, et sun ij mäati tubdâttâttâđ kievrâht. Puhelinsavâstállâm vuáđuđ oro kuittâg, et äššigâsâst láá kievrâs tubdâttâttâm riäiduh.

ČUÁVDUS: Virgeomâhâš puáhtá koijádiđ, et mon peht äššigâš lii táválávt tubdâttâttâm, já ravviđ tast konkretlávť ovdâskulij, jis máhđuľâš. Jis ravvim puhelimáin ij luhostuu, te puáhtá pivdeť äššigâš kolliđ äššigâšpalvâlemčuággást tâi stivriđ ton tuáimei, mon tubdâttâttâmriäidu äššigâsâst lii kiävtust. Ton lasseen

äššigâš puáhtá stivriđ almolii digitorjuu piállás sehe máhđuľávt uuccâđ meid valduuttâsâid tâi peeleeť-ášástállâm ovdâmerkkân aldaaš ulmui várás, jis palvâlusâi (eres palvâlusâi-uv ko digitallij) kevttimist láá vijdâsub háástuh.

TÁBÁHTUMEOVDÂMERKKÂ 4: VIRUSIÄPÁDÂS

Äššigâš puátá kolliđ virgeomâháá äššigâšpalvâlusân, tondiet ko sun taarbâš iše virgeomâháá palvâlus kevttimist.

Äššigâš keččâl peessâđ neeti peht kyeđdiđ ucâmuš, mut neetist lii čuolmâ. Äššigâš arvâl, et tabletist lii virus, tondiet ko mihheen siijđoid ij lekkâs. Äššigâš ij tuostâ teddiliđ mongin puáľust.

Jis virgeomâháá äššigâšpalvâlusčuággást lii kiävtust ohtâsávt kevttum mašineh, te ucâmuš puáhtá kyeđdiđ almolii tiätumašinist tâi ucâmuš puáhtá kyeđdiđ virgeomâhâžân pááppárhäämist.

ČUÁVDUS: Jis virgeomâhâš fáálá ton toimâčuággást meid almolii digitorjuu, te tablet máhđuľii virusčuolmâ puáhtá čielgâškyettiđ, väi puávtáččij čielgiđ, et lii-uv tárbu stivriđ äššigâš ovdâskulij.

Koččâmušâst sáttá leđe tile, et tabletist lii vahâgist vuálgám wifi-ohtâvuotâ meddâl tâi tabletân lii tuše puáttám pop up -almottâs, mon äššigâš jurdá virusin. Jis oro lemin, et koččâmuš lii

tuodâi virusist, te äššigâs stivrejuvvoo ovdâskulij ovdâmerkkân operaattor piällás teikkâ sajan, kost piergâs tâi loovtâ lii skáppojum.

TÁBÁHTUMEOVDÂMERKKÂ 5: TEKSTÂVIESTÂFILLIM

Äššigâs puátá kolliđ virgeomâháá kulen, tondiet ko lii finnim tekstâviestâ, mii avžut čáládâttâđ liiŋkâ peht sii palvâlusân.

Äššigâs lii celkkâlâm liiŋkâ já tot lii laidim sijđoid, main kalga adeliđ jieijâs viermipaŋkkítubdâlduvâid. Täst ovdâskulij äššigâs ij lah innig tuostâm ovdániđ.

ČUÁVDUS: Virgeomâhâš muštâl äššigâsân kievrrâs tubdâttâttâm vuovijn já muulsâiävtuin paŋkkítubdâttâttâm sajan. Virgeomâhâš tiäddut, et ohtâgin virgeomâhâš ij táátu äššigâs paŋkkítubdâlduvâid tekstâviestáin vuolgâttum liiŋkâ peht tâi puhelimáin.

Jis äššigâs kiergâniŋ tubdâttâttâđ, te suu kolgâččij stivriđ vâldiđ ohtâvuodâ jieijâs paanŋki äššigâspalvâlusân já táárbu mielđ toohâđ poolisân rikosalmottâs

TÁBÁHTUMEOVDÂMERKKÂ 6: UCÂMUŠ TEVDIMIST IŠEDEM

Äššigâs puátá kolliđ virgeomâháá almolii äššigâspalvâlemčuággâs, tondiet ko sun taarbâš iše virgeomâháá palvâlus kevttimist.

Äššigâs keččâl peessâđ neeti peht kyeđđiđ ucâmuš, já fáárun kolgâččij lahteđ maanŋgâlágán lahtosijd.

Äššigâs táttu, et kiinii visásmitáččij siämmást, et láá-uv sust rievti lahtoseh.

Äššigâs čáládât jieš jieijâs kievrrâs tubdâttâttâm riäiduiguin mut haalijd, et äššigâspalvâlemhovdâ kejâččij ovttuu suu piergâsist, et puoh mana vissásávt olmânáál.

ČUÁVDUS: Virgeomâhâš rävvée äššigâs ucâmuš kyeđimist já iššeed suu om. skannađ lahtosijd suu šleđgâpoostân, vâi taid puáhtá lahteđ ucâmušan. Lahtosij kiedâvušmist kalga kiddiđ huámášume persovn tiätusuáján. Virgeomâhâš puáhtá ravvui vuáđuld muštâliđ, et magarijd lahtosijd ucâmušan kolgâččij lahteđ. Äššigâs kenigâsvuottân lii visásmuđ tast, et lahtoseh láá rievti lahtoseh. Jis äššigâs lii epivises lahtosijn tâi ucâmuš tevdimist siskáldâs peeleeest, te suu kalga stivriđ toimâvâldálii virgeomâháá kuuvl.

Ko äššigâs tubdâttât, te virgeomâhâš muštâl ustevlávť äššigâsân, et sun kiäččâ eres kuávlun, tondiet ko koččâmušâst lii priivaat-vuodâ syeji. Ton lasseen sun muštâl, et ij pyevti tubdâttâttâđ äššigâs peeleeť suu palvâlusân.

Miärádâsâid ij koolgâ kommentistid, pic puáhtá muštâlid, et tain aneh huolâ miärádâsâid tahhee ulmuuh. Jis äššigâs taarbâš vijđasub torjuu ucâmuš tevdimist, te sun stivrejuvvoo toimâvâldálii virgeomâháá kuuvi.

TÁBÁHTUMEOVDÂMERKKÂ 7: LAPPUM MIÄRÁDÂS

Äššigâs suáittá virgeomâháá almolii äššigâspalvâlusân, tondi-et ko sunjin ij lah puáttám miärádâs tâi reekig, mon sun ličij kolgâm jo finniđ. Äššigâs tiäđustâl, et kost äšši ááiján. Äššigâs lii vises, et miärádâs lii jo tohum.

ČUÁVDUS: Almolii äššigâspalvâlus virgeomâhâš tiäđustâl, et lii-uv äššigâs kiävtám virgeomâháá palvâlusâid digitallávť tâi vâldám kiävtun Suomi.fi-palvâlus. Jis äššigâs miedeet, te äššigâs-palvâleijee uápist suu târhistiđ, et kavnuuččij-uv miärádâs Suomi.fi-palvâlusâst. Táárbu mielđ äššigâspalvâleijee uápist äššigâs palvâlusân tubdâttâtmist.

Jis virgeomâhâš ij vuolgât miärádâsâid Suomi.fi-viestáid tâi äššikirje ij kavnuu Suomi.fi-palvâlusâst, te äššigâs stivrejuvvoo ovdâskulij jieijâs organisaatiost taggaar tááhu kuuvi, kote uáiná

vuáháduvâin, kost miärádâs lii, mii lii miärádâs siskáldâs já kuás tot lii máhđulávť vuolgâttum. Rievtis tááhu kuuvi puáhtá stivrid meid kollimášástállâmháámist.

Jis äššigâs uuccâm miärádâs lii Suomi.fi-palvâlusâst já palvâlus teknisii kevttimist láá vijđasub háástuh tâi äššigâs haalijd med-dâlistid palvâlus kiävtust, te sun stivrejuvvoo vâldid ohtâvuodâ Digi- já aalmugtiätuvirgádâhân.

TÁBÁHTUMEOVDÂMERKKÂ 8: MOOBILPIERGÂS KEVTTIM

Äššigâs puátá kirjeráájun, tondiet ko sun lii finnim mottoom ääigi tassaas uđđâ jiermipuhelin, mon vuáđukevttimist láá háástuh.

ČUÁVDUS: Jis koččâmuš lii jiermipuhelin vuáđukevttimist, te äššigâspalvâleijee puáhtá uápistiđ äššigâs uápisteijee jieijâs tááidui, piergâs ravvui já kiävtust leijee ääigi raajij siste.

**DIGI- JA
AALMUGTIÄTU-
VIRGÄDÄH**